

«Пишайтеся тим, чого ви досягли!»

У лютому Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») відвідав керівник Департаменту стандартизації Австрійського інституту зі стандартизації (ОН) Карл Грюн. Візит відбувся за запрошенням фахівців ДП «УкрНДНЦ». За свою кар'єру у сфері стандартизації К. Грюн працював у декількох технічних комітетах зі стандартизації (ТК), що опікуються питаннями пожежобезпеки, пожежогасіння, захисту навколишнього середовища, екології, соціальної та корпоративної відповідальності. Спількування із фахівцями ДП «УкрНДНЦ» завершилося інтерв'ю, який Карл Грюн люб'язно надав представнику журналу «ССЯ».

— Шановний Карле, розкажіть, будь-ласка, про організаційні засади стандартизації у вашій країні.

— Роботи зі стандартизації Австрії тривають за керівної ролі недержавної установи ОН. Із моменту створення у 1920 році Інститут стандартизації ОН не був підпорядкований міністерству, а існує як асоціація. Відповідальність за створення стандартів було делеговано бізнес-структурам та асоціаціям. Це було мудре й досить нове на той час рішення.

Уперше закон про стандартизацію в Австрії було прийнято у 1950-х роках, і в його нинішньому вигляді — у 1972 році. Це невеликий за обсягом законодавчий акт — усього 2—3 сторінки. У ньому відображена основна ідея, яка полягає у тому, що Міністерство економіки Австрії довіряє (доручає) Інституту стандартизації розробляти стандарти. У законі прописано, що питаннями стандартизації опікується уряд на федеральному рівні, хоча раніше — у різних провінціях були чинними різні стандарти.

— Як організована структура Австрійського Інституту зі стандартизації?

— На чолі Інституту — президент. Є віце-президенти, функціонально вони визначають, у якому напрямку йти, є генеральний (виконавчий) директор, Рада директорів. Я є одним із директорів. Наш підрозділ відповідає за розроблення стандартів, я керую 6 відділами, які відповідають за такі сектори — будівництво, охорона навколишнього середовища.

Є 22 технічних директори, які відповідають за діяльність 183 ТК, до яких входять 5859 експертів. Ці директори мають секретарів-асистентів — 1 секретар допомагає 2-м директорам. Технічні директори відповідають за розроблення стандартів у комітетах, надають поради, тобто підтримують тех-

О. Кононенко, генеральний директор ДП «УкрНДНЦ»
К. Грюн, керівник Департаменту стандартизації ОН

нічних експертів у стратегічних і адміністративних питаннях. Є редактор, який вичитує проект стандарту перед його розміщенням для публічного обговорення. Є міжнародний секретаріат, який відповідає за зв'язки нашого інституту з ISO і CEN з питань стандартизації. Є консалтинговий департамент, я від їхнього імені приїхав до вас. Чотири роки тому ми створили дочірнє підприємство, яке 100% належить нам. Воно відповідає за продаж, он-лайн підтримання, за специфікації наших стандартів. Є ще один департамент, який відповідає за навчання й сертифікацію. За акредитацію ми не відповідаємо, за це відповідає Міністерство економіки.

У самому інституті разом з дочірнім підприємством працює 114 осіб.

— Наскільки система стандартизації Австрії схожа із системами інших країн — членів Європейського Союзу (ЄС)?

— Законодавчі акти із стандартизації країн ЄС мають як спільні, так і відмінні риси. У ЄС існує проект ▶

регламенту — документа прямої дії, який необхідно буде прийняти на національних рівнях.

Ефективний інститут стандартизації характеризує його незалежність від держави. Під незалежністю я маю на увазі його незацікавленість, нейтральність, що є однією із ключових цінностей стандартизації. Звичайно, залишаються питання фінансування. Інститут має бути частиною інфраструктури якості. Якщо немає такої незалежності, нейтральної позиції, це грозить тим, що після написання будь-якого стандарту вам зверху можуть зателефонувати й сказати: «Усе, що ви написали, дуже добре, але я вам наказую написати от так і так». І тоді це вже не буде незалежний процес стандартизації.

В інших країнах є великі відмінності в організації подібних інститутів і законодавчих основ. У Німеччині є подібна організація (DIN), але національного закону про стандартизацію немає. У Франції AFNOR також приватна структура, але це так звана «парасолькова» організація, якою керує держава. Безпосередньо процес стандартизації здійснюється іншими органами, зокрема, Бюро зі стандартизації, ТК.

Як інший приклад можна навести Чехію. У часи Чехословаччини інститут стандартизації був частиною міністерства, на момент вступу Чехії до ЄС це була приватна організація, а зараз Інститут стандартизації знову став частиною міністерства.

В Австрії система стандартизації централізована, тобто ми є власниками всього процесу, на відміну, скажімо, від Франції. На європейському просторі спостерігається велика варіабельність систем: від дуже децентралізованих до дуже централізованих. Наприклад, DIN — це більшою мірою централізована система. Якщо система децентралізована, то має існувати певний контроль між інститутом і установами, які залучаються до розроблення стандартів.

У будь-якому разі, яка б система не була, результатом діяльності є стандарт, на якому стоятиме клеймо інституту стандартизації, тобто для кінцевого користувача неважливо, яка саме система. Ми маємо гарантувати, що дотримано всі критерії стандартизації: прозорість, консенсус, відповідність, плюс критерії Світової організації торгівлі (COT) тощо.

— Хто в Австрії ухвалює національні стандарти, уводить їх в дію?

— Є чітка політика, яка має на меті «робити належні речі на належному рівні». Для ухвалення кожного рішення не обов'язково піднімати його на найвищий рівень. Наприклад, ТК мають відповідати нашим внутрішнім положенням. Вони працюють над стандартом, ухвалюють його, а інститут здійснює на-

гляд. Але остаточно затверджує цей стандарт не начальник, не директор і не міністр. Це відбувається на відповідному нижньому рівні, в іншому випадку нам довелося б витратити багато часу на відповідь, і тоді у нас не було б справжньої незалежності. Є стандарти, які має підписати директор ON, і є добровільні, де цей підпис необов'язковий.

Коли ТК погодився з остаточним текстом стандарту, який пройшов громадські слухання, технічні фахівці інституту вважають стандарт готовим до публікації, і натисканням кнопки він затверджується.

— Чи всі стандарти, які розробляє ON, повністю відповідають міжнародним нормам?

— Оскільки Австрія є членом Європейського комітету зі стандартизації (CEN), ми намагаємося розробляти стандарти не окремо, а залучати до процесу наших колег з інших країн ЄС. Якщо виникає потреба у виключно національному стандарті, то ми працюємо незалежно на національному рівні.

Між CEN та ISO було укладено Віденську угоду. Близько 40 % європейських стандартів засновано на міжнародних стандартах. Наприклад, у сфері електротехнічного устаткування у нас є угода між CENELEC та IEC.

Якщо на національному рівні ми задумали роботу над якимось стандартом, передусім ми цікавимося, чи не ведеться робота над аналогічним стандартом на європейському рівні. Якщо така робота не проводиться, ми негайно припиняємо свою роботу, а усі зусилля й ресурси спрямовуємо на роботу на європейському рівні. Якщо такої роботи не ведеться, ми з'ясовуємо, чи не здійснюється така діяльність на міжнародному рівні. Якщо так, то ми рекомендуємо ТК приєднатися до роботи на міжнародному рівні. Якщо ж така діяльність не ведеться ні на європейському, ні на міжнародному рівні, тоді ми працюємо самостійно, незалежно.

— Чи існує вплив на процеси стандартизації з боку міністерств?

— Координатором діяльності зі стандартизації є Міністерство економіки. Тому лише у деяких окремих випадках ми можемо рапортувати ще комусь. У той же час, як незалежна організація ми повинні гарантувати рівне ставлення до всіх інших державних підрозділів і міністерств. Тобто в ТК входять представники не лише Міністерства економіки, але й міністерств інфраструктури й транспорту, екології, здоров'я, іноземних справ, внутрішніх справ, усіх зацікавлених груп.

У розробленні стандартів беруть участь представники великого, середнього та малого бізнесу,

які можуть висловлювати свою думку, якщо прагнуть призупинити або «проштвхнути» якийсь стандарт. Згідно з Новим підходом директиви й регламенти зведено до мінімуму, і в стандартах детально прописані ці важливі вимоги. На політичному рівні говорять так: робіть те, що дійсно необхідно й може бути досягнуто на практичному рівні, а суто технічні питання слід віддавати технічним фахівцям, спускати на їхній рівень. Наприклад, зараз у сфері охорони здоров'я, як і у сфері будівництва, «крутяться» дуже великі гроші. Питання у тому, як зменшити витрати на охорону здоров'я, підтримуючи одночасно високий рівень якості надання цих послуг. Обговорюється питання стосовно введення системи управління якістю в лікарнях. Для лікарень це означає, що вони мають відповідати певним стандартам.

— Кому належить право власності на стандарти?

— ТК працюють із текстом, можуть впливати на зміст, але не є власниками даного документа. Право власності на стандарт має Австрійський Інститут зі стандартизації. Ми можемо ліцензувати, надати право власності комусь ще, але у будь-якому разі власником є Інститут.

Якщо окрема компанія фінансує розроблення, це не впливає на право власності на стандарт. Ми маємо підтримувати нашу незалежність, щоб не було так: «Я плачу, я й ухвалю рішення». Стандартизація має дотримуватися правил незалежного співробітництва.

— Який, у такому випадку, сенс підприємствам фінансувати розроблення стандартів?

— Компанія, якщо вона має розроблений прилад або інший актив і прагне вивести цей товар на ринок, може піти двома шляхами: або запатентувати дану розробку й, припустимо, продавати право на її використання, або профінансувати стандартизацію, зробити це як стандарт і відкрити його для широкої публіки. Частіше за все компанії обирають другий шлях.

Які переваги стандартизації та самого стандарту? В основному все спрямовано на те, щоб донести кінцевому користувачеві (споживачеві) ідею про можливість зіставлення, якщо ми говоримо про якість, з вимогами, викладеними в стандарті. Можу навести один приклад. Ми започаткували секретаріат європейського комітету, і цей секретаріат фінансували співробітники медичної галузі. Він стосувався естетичної хірургії. Оскільки в цій спеціалізованій сфері багато так званих «ковбоїв», виникла ідея створити єдине поле, щоб усі перебували в рівних умовах, для забезпечення якості й безпеки пацієнта. Тому було вирішено ініціювати створення стандарту в сфері послуг з естетичної хірургії.

— Якою мовою ухвалюються стандарти в Австрії? Хто має право робити переклади стандартів?

— Німецькою. Деякі національні стандарти перекладають англійською, оскільки компанії-користувачі можуть бути з різних країн, не обов'язково німецькомовних.

Щодо перекладів міжнародних стандартів, цим займається наш інститут. Мова йде саме стосовно стандартів ISO, не відносно того, що підпадає під Віденську угоду. ТК може ухвалити рішення: даний стандарт ISO відповідає нашим реаліям, вимогам, для Австрії це було б корисним, ринок для цього існує. Тоді постає питання, хто заплатить за переклад. Перекладом займаються 1—2 технічних фахівці нашого інституту, або ми залучаємо перекладачів зі сторони, але для цього має бути прийнято попереднє рішення. Австрія не єдина німецькомовна країна, є Німеччина, Швейцарія, і якщо даний стандарт становить інтерес для цих країн, ми здійснюємо переклад німецькою спільними зусиллями.

Право виконувати ці переклади закріплено за інститутом ISO/IEC Guide 21 «Прийняття міжнародних стандартів та інших міжнародних документів на регіональному й національному рівні».

Ми є членами ISO, у ISO є право власності, отже, ми маємо таке право як члени ISO.

— Чи є у ON такий вид діяльності, як науковий проект у сфері стандартизації?

— Так, є інновації, дослідження й розробки, особливо інновації — це зараз досить передовий ринок. Такі проекти є, наприклад, проекти з випробувань, у яких досліджують повторюваність, підтверджувальність і спостерігають відхилення, отримані в результаті цих випробувань. Або, наприклад, програма № 7 ЄС — випробування довговічності будинків. Зараз реалізується проект розробок за FP 7 — безпека хмарних обчислень (коли замість свого комп'ютера ви використовуєте потужності й можливості, надані вам іншими віддаленими серверами для певних обчислень). Одна з останніх розробок — оцінювання ризиків впливу хімікатів на здоров'я людини.

— Як здійснюється фінансування Інституту стандартизації?

— Самофінансування становить 80%. Це гроші, отримані за свою роботу: продаж стандартів, підтримання і відповідні послуги. Інші 20% надходять від Міністерства економіки, Торговельної палати та інших груп, зацікавлених у реалізації проектів. Я знаю, що в деяких країнах частка участі держави є набагато вищою, в інших країнах — навпаки, держава бере участь набагато менше. Вважаю, добре мати мікс-фінансування, тобто змішану участь. ▶

державної участі свідчить про те, що держава визнає вашу роботу. До того ж, це дає певну гарантію якості. На мій погляд, якщо відсоток фінансування міністерством дуже високий, то виникає певний ризик — потенційна загроза тиску або силової гри, тому добре мати диверсифіковані джерела фінансування.

— Чи вважаєте Ви систему стандартизації в Австрії успішною, або є якісь проблемні моменти?

— Це питання оцінювання. Як виміряти рівень успішності? Кількість наших експертів зросла, ми залуцаємо нових експертів, освоюємо нові сфери діяльності. Щорічно проводимо опитування наших користувачів на предмет їх задоволеності нашою роботою. Надавані нами послуги є досить якісними. Це, безумовно, є складовою успіху. Звичайно, проблеми виникають, іноді ми робимо щось неправильно. Але

у нас діє система постійного моніторингу, контролю якості за ISO 9001. Вважаю, ми успішні в тому, що ми завжди відкриті й готові до співробітництва. Нас можна охарактеризувати як таких, що займають активну позицію.

— Що б Ви порадили українським стандартизаторам?

— Будьте активними! Знайте, хто ви є. Пишайтеся тим, чого ви досягли. Підтримуйте свою незалежність. Будьте бізнес орієнтованими, щоб перебувати на одному рівні й говорити однією мовою із зацікавленими сторонами: представниками державних органів, міністерств або підприємств.

— Щиро дякуємо за розмову. ■

Бесіду провів В. Фісун

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДП «УКРНДНЦ»

Основні завдання Інституту підготовки фахівців ДП «УКРНДНЦ»

- Підготовка спеціалістів і магістрів (друга вища освіта).
- Підготовка кандидатів в аудиторів із сертифікації:
 - продукції та послуг;
 - систем управління якістю за ДСТУ ISO 9001:2000;
 - систем управління навколишнім середовищем за ДСТУ ISO 14001;
 - систем управління безпечністю харчових продуктів за ДСТУ 4161—2003.
- Підготовка кандидатів в аудиторів з метрології та лабораторій.
- Підготовка органів з сертифікації до акредитації.
- Підготовка фахівців за напрямками:
 - підготовка асесорів (аудиторів з акредитації лабораторій за ДСТУ ISO/IEC 17025);
 - повірка та калібрування засобів вимірювальної техніки;
 - метрологічне забезпечення вимірювань та виробництва;
 - розробка та внутрішній аудит систем управління.

Структура Інституту підготовки фахівців

- Кафедра акредитації лабораторій, механічних та геометричних вимірювань.
- Кафедра оцінки відповідності, стандартизації та управління якістю.
- Кафедра метрологічного забезпечення виробництва, електричних та радіотехнічних вимірювань.
- Кафедра екологічного контролю, теплотехнічних та фізико-хімічних вимірювань.
- Кафедра управління якістю та випробування харчових продуктів.
- Кафедра споживчої політики.

Контакти

Тел.: (044) 452-34-27, 450-67-19

Тел./факс: (044) 459-58-95

Адреса: 03115, м. Київ, вул. Святошинська, 2, 6-й поверх

E-mail: decanat@ukrndnc.org.ua

